

RODO i prawa autorskie a e-learning

Katarzyna Ziółkowska
WPiA UW

13/5/2020

E-learning vs. emergency remote teaching

Zaplanowane i odpowiednio przygotowane zajęcia e-learningowe różnią się znacznie od zajęć prowadzonych przez Internet w trybie awaryjnym, kryzysowym, a zatem:

- nie można tak samo oceniać przebiegu, sposobu prowadzenia czy efektywności zajęć prowadzonych w tych dwóch trybach,
- nieco inne są zasady (w tym przepisy prawne), którymi rządzi się prowadzenie zajęć w tych dwóch trybach.

Link do artykułu: <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning>

Źródła

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych (Dz.U.UE.L.2016.119.1))
- ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j. Dz.U.2019.1231 ze zm.)
- ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U.2019.1145 ze zm.)
- ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U.2020.85 ze zm.)
- ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U.2020.374 ze zm.)

Awaryjne kształcenie na odległość w Polsce

**Możliwość polecenia
pracownikowi
wykonywania pracy
zdalnej**

Art. 3 specustawy

**Zawieszenie zajęć
dydaktycznych na
uczelniah wyższych**

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 23 marca 2020 r. w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania niektórych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19

**... ale nie zwalnia to z
obowiązku
przestrzegania
przepisów**

"RODO nie stoi na przeszkodzie zdalnej edukacji w czasie pandemii koronawirusa, lecz daje szkołom możliwość racjonalnego wdrożenia odpowiednich metod i technik kształcenia na odległość z jednoczesnym poszanowaniem podstawowych zasad ochrony danych» Jan Nowak, PUODO

1

Omówienie podstawowych pojęć

dobra osobiste, dane osobowe, przetwarzanie danych osobowych,
administrator danych osobowych, utwór,
publikacja/rozpowszechnienie utworu

Dobra osobiste

Art. 23. Kodeksu cywilnego

Dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach.

Dane osobowe

Art. 4 pkt 1 RODO

"dane osobowe" oznaczają wszelkie informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej ("osobie, której dane dotyczą"); możliwa do zidentyfikowania osoba fizyczna to osoba, którą można bezpośrednio lub pośrednio zidentyfikować, w szczególności na podstawie identyfikatora takiego jak **imię i nazwisko**, numer identyfikacyjny, dane o lokalizacji, **identyfikator internetowy** lub jeden bądź kilka szczególnych czynników określających fizyczną, fizjologiczną, genetyczną, psychiczną, ekonomiczną, kulturową lub społeczną tożsamość osoby fizycznej.

Nie jest to katalog zamknięty, a kwestia potraktowania określonej informacji jako danej osobowej będzie zależało od sytuacji.

Przetwarzanie danych

Art. 4 pkt 2 RODO

"przetwarzanie" oznacza operację lub zestaw operacji wykonywanych na danych osobowych lub zestawach danych osobowych w sposób zautomatyzowany lub niezautomatyzowany, taką jak zbieranie, utrwalanie, organizowanie, porządkowanie, przechowywanie, adaptowanie lub modyfikowanie, pobieranie, przeglądanie, wykorzystywanie, ujawnianie poprzez przesłanie, rozpowszechnianie lub innego rodzaju udostępnianie, dopasowywanie lub łączenie, ograniczanie, usuwanie lub niszczenie;

Szeroki katalog czynności, które kwalifikują się jako przetwarzanie danych.

Administrator danych osobowych

Art. 4 pkt 7 RODO

"administrator" oznacza osobę fizyczną lub prawną, organ publiczny, jednostkę lub inny podmiot, który samodzielnie lub wspólnie z innymi ustala cele i sposoby przetwarzania danych osobowych; jeżeli cele i sposoby takiego przetwarzania są określone w prawie Unii lub w prawie państwa członkowskiego, to również w prawie Unii lub w prawie państwa członkowskiego może zostać wyznaczony administrator lub mogą zostać określone konkretne kryteria jego wyznaczania

W przypadku zajęć prowadzonych w ramach UO administratorem jest Uniwersytet Warszawski.

Utwór

Art 1 Prawa autorskiego

1. Przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór).
2. W szczególności przedmiotem prawa autorskiego są utwory:
 - 1) wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, publicystyczne, naukowe, kartograficzne oraz programy komputerowe);
 - 2) plastyczne;
 - 3) fotograficzne;
 - 4) lutnicze;
 - 5) wzornictwa przemysłowego;
 - 6) architektoniczne, architektoniczno-urbanistyczne i urbanistyczne;
 - 7) muzyczne i słowno-muzyczne;
 - 8) sceniczne, sceniczno-muzyczne, choreograficzne i pantomimiczne;
 - 9) audiowizualne (w tym filmowe).

Publikacja/rozpowszechnienie utworu

Art. 6 ust. 1 Prawa autorskiego

1) utworem opublikowanym jest utwór, który za zezwoleniem twórcy został zwielokrotniony i którego egzemplarze zostały udostępnione publicznie;

(...)

3) **utworem rozpowszechnionym** jest utwór, który za zezwoleniem twórcy został w jakikolwiek sposób udostępniony publicznie;

2

RODO i Prawa autorskie a kształcenie na odległość

RODO na uczelni wyższej

- ⦿ dane osobowe studentów/uczestników zajęć oraz dane osobowe wykładowców
- ⦿ obowiązek stosowania się do zasad i zapewnienia skutecznej ochrony danych osobowych
- ⦿ przetwarzanie odbywa się za zgodą uczestnika, w celach edukacyjnych

Wykłady jako utwory

art. 116 ust. 7 Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce

Wykonywanie obowiązków nauczyciela akademickiego stanowi działalność twórczą o indywidualnym charakterze, o której mowa w art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2019 r. 1231).

Wykład stanowi utwór w rozumieniu Prawa autorskiego.

3

Zasady ogólne z RODO i Prawa autorskiego

które obowiązują prowadzących zajęcia i uczestników

Art. 5 RODO

1. Dane osobowe muszą być:

a) przetwarzane zgodnie z prawem, rzetelnie i w sposób przejrzysty dla osoby, której dane dotyczą ("zgodność z prawem, rzetelność i przejrzystość");

b) zbierane w konkretnych, wyraźnych i prawnie uzasadnionych celach i nieprzetwarzane dalej w sposób niezgodny z tymi celami [...] ("ograniczenie celu");

c) adekwatne, stosowne oraz ograniczone do tego, co niezbędne do celów, w których są przetwarzane ("minimalizacja danych");

d) prawidłowe i w razie potrzeby uaktualniane [...] ("prawidłowość");

e) przechowywane w formie umożliwiającej identyfikację osoby, której dane dotyczą, przez okres nie dłuższy, niż jest to niezbędne do celów, w których dane te są przetwarzane; [...] ("ograniczenie przechowywania");

f) przetwarzane w sposób zapewniający odpowiednie bezpieczeństwo danych osobowych, w tym ochronę przed niedozwolonym lub niezgodnym z prawem przetwarzaniem oraz przypadkową utratą, zniszczeniem lub uszkodzeniem, za pomocą odpowiednich środków technicznych lub organizacyjnych ("integralność i poufność").

2. Administrator jest odpowiedzialny za przestrzeganie przepisów ust. 1 i musi być w stanie wykazać ich przestrzeganie ("rozliczalność").

Art. 16 i 17 Prawa autorskiego

Art. 16 Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, autorskie prawa osobiste chronią nieograniczoną w czasie i niepodlegającą zrzeczeniu się lub zbyciu więź twórcy z utworem, a w szczególności prawo do:

- 1) autorstwa utworu;
- 2) oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępniania go anonimowo;
- 3) nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania;
- 4) decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności;
- 5) nadzoru nad sposobem korzystania z utworu.

Prawa osobiste

Art. 17 Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, twórca przysługuje wyłączone prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu.

Prawa majątkowe

4

Praktyczne wyjaśnienia

Jak zapewnić zgodność kształcenia na odległość z RODO?

- zapewnić sobie (w miarę możliwości) wydzielone, prywatne miejsce do pracy (ryzyko naruszenia zasad RODO, pracując np. na balkonie będzie zatem większe),
- nie użyczać sprzętu służbowego domownikom lub zapewnić, że dostęp do informacji wykorzystywanych w trakcie pracy na urządzeniach domowych jest zablokowany dla innych,
- chować dokumenty papierowe i blokować ekran komputera przy każdorazowym odejściu od biurka,
- używać silnych, wieloetapowych i regularnie zmienianych haseł dostępu do sprzętu oraz kluczowych aplikacji,
- szyfrować dane oraz nośniki zawierające dane osobowe,
- zadbać o aktualność oprogramowania na wykorzystywanym sprzęcie (w tym w szczególności antywirusowego),
- unikać korzystania z niestandardowych kont e-mail.

Jak zapewnić zgodność kształcenia na odległość z RODO?

- 🕒 Urząd Ochrony Danych Osobowych, Ochrona danych osobowych podczas pracy zdalnej, dostęp online: <https://uodo.gov.pl/pl/138/1459>
- 🕒 Urząd Ochrony Danych Osobowych, Dane osobowe bezpieczne podczas zdalnego nauczania – poradnik UODO dla szkół, dostęp online: <https://uodo.gov.pl/pl/138/1473>

ZDROWY ROZSĄDEK

Czy można nagrywać zajęcia?

Tak! Ale ważne jest:

- kto i co nagrywa,
- do czego wykorzystamy nagranie.

Studenci i wykładowcy mogą nagrywać zajęcia na własny użytek. Co do zasady nie obejmuje to uprawnienia do rozpowszechniania nagrania.

Czy można nagrywać zajęcia?

Wizerunek jest chroniony m.in. przepisami RODO oraz przepisami Prawa autorskiego.

Art. 81 Prawa autorskiego

1. Rozpowszechnianie wizerunku wymaga zezwolenia osoby na nim przedstawionej (...)
2. Zezwolenia nie wymaga rozpowszechnianie wizerunku:
 - 1) (...)
 - 2) osoby stanowiącej jedynie szczegół całości takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza.

Czy można nagrywać zajęcia?

Art. 2 RODO

2. Niniejsze rozporządzenie nie ma zastosowania do przetwarzania danych osobowych: (...)
 - c) przez osobę fizyczną w ramach czynności o czysto osobistym lub domowym charakterze; (...)

Art. 23 Prawa autorskiego

1. Bez zezwolenia twórcy wolno nieodpłatnie korzystać z już rozpowszechnionego utworu w zakresie własnego użytku osobistego. Przepis ten nie upoważnia do budowania według cudzego utworu architektonicznego i architektoniczno-urbanistycznego oraz do korzystania z elektronicznych baz danych spełniających cechy utworu, chyba że dotyczy to własnego użytku naukowego niezwiązanego z celem zarobkowym.
2. Zakres własnego użytku osobistego obejmuje korzystanie z pojedynczych egzemplarzy utworów przez krąg osób pozostających w związku osobistym, w szczególności pokrewieństwa, powinowactwa lub stosunku towarzyskiego.

Dozwolony użytek – prawo cytatu

Art. 29 Prawa autorskiego

Wolno przytaczać w utworach stanowiących samoistną całość urywki rozpowszechnionych utworów oraz rozpowszechnione utwory plastyczne, utwory fotograficzne lub drobne utwory w całości, w zakresie uzasadnionym celami cytatu, takimi jak wyjaśnianie, polemika, analiza krytyczna lub naukowa, nauczanie lub prawami gatunku twórczości.

Dozwolony użytek – prawo cytatu

Utwór drobny to taki, którego nie da się podzielić, bez pozbawiania go sensu (niezbędnego dla celu cytatu – zob. *B. Michalski*, Uprawnieni do cytowania w polskim prawie autorskim, cz. I, Prasa Techniczna 1986, Nr 4, s. 17).

[R]aczej należy przyjąć, że właściwsze, choć bardziej ocenne, będzie odwoływanie się do konieczności zachowania przez urywek sensu, czy niemożności jego podzielenia. W razie niedających się usunąć wątpliwości należy jednak przede wszystkim bazować na intuicyjnym rozumieniu pojęcia "urywek", jako po prostu "czegoś, co odznacza się niewielkimi rozmiarami" (tak wyr. SA w Warszawie z 18.9.2003 r., VI ACa 23/03, niepubl.).

Dozwolony użytek - korzystanie z utworów rozpowszechnionych w celach naukowych

Art. 27 [Korzystanie przez instytucje oświatowe, uczelnie oraz jednostki naukowe]

1. Instytucje oświatowe oraz podmioty, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1, 2 i 4-8 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, mogą na potrzeby zilustrowania treści przekazywanych w celach dydaktycznych lub w celu prowadzenia działalności naukowej korzystać z rozpowszechnionych utworów w oryginale i w tłumaczeniu oraz zwielokrotnić w tym celu rozpowszechnione drobne utwory lub fragmenty większych utworów.

2. W przypadku publicznego udostępniania utworów w taki sposób, aby każdy mógł mieć do nich dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym korzystanie, o którym mowa w ust. 1, jest dozwolone wyłącznie dla ograniczonego kręgu osób uczących się, nauczających lub prowadzących badania naukowe, zidentyfikowanych przez podmioty wymienione w ust. 1.

Granice dozwolonego użytku chronionych utworów

Art. 34 Można korzystać z utworów w granicach dozwolonego użytku pod warunkiem wymienienia imienia i nazwiska twórcy oraz źródła. Podanie twórcy i źródła powinno uwzględniać istniejące możliwości. Twórcy nie przysługuje prawo do wynagrodzenia, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 35 Dozwolony użytek nie może naruszać normalnego korzystania z utworu lub godzić w słuszne interesy twórcy.

Korzystanie z różnych narzędzi informatycznych a RODO

W procesie kształcenia na odległość mamy trzy podmioty, które przetwarzają dane osobowe:

- prowadzącego zajęcia,
- uczestnika zajęć,
- dostawcę narzędzia informatycznego.

Na dostawcy narzędzia informatycznego również ciąży obowiązek z RODO.

Pozostałe pytania

- ☉ Jakie dane osobowe można zbierać od uczestników zajęć?

Niezbędne do prowadzenia zajęć (wypełnienia celu edukacyjnego) oraz w zakresie, w jakim uczestnicy wyrazili na to zgodę.

- ☉ Jakie informacje przekazać na początku zajęć uczestnikom?

Uczestnicy zajęć na UO wyrażają zgodę na przetwarzanie ich danych osobowych przy zapisywaniu się na kursy. Nie ma zatem potrzeby informowania ich oddzielnie o tym fakcie. Warto jednak poinformować ich, jeśli planujemy nagrywać zajęcia oraz uzyskać zgodę, jeśli planujemy udostępniać gdzieś te nagrania. Brak zgody uczestnika na rozpowszechnianie nagrania nie może skutkować wykluczeniem go z zajęć.

- ☉ Jakie materiały można zamieszczać na Koncie Słuchacza?

M.in. swoje własne opracowania a także materiały autorstwa innych osób w zakresie, w jakim Prawo autorskie na to zezwala.